

Сисюк С. В.,к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

МОНІТОРИНГ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Нормативне регулювання публічних закупівель здійснюється Законом України «Про публічні закупівлі», який визначає та формує єдину інформаційну систему для закупівель які здійснюються суб'єктами державного сектору. Чинна система закупівель через систему Prozorro уможливила вирішення низки оптимізаційних питань, але до кінця не розв'язала проблеми впливу людського чинника та наявності зловживань у цій сфері. Суттєве значення в подоланні цього недоліку має належним чином налагоджена система контролю. Органи контролю ідентифікує частина 3 статті 7 Закону України «Про публічні закупівлі», якою визначено, що Рахункова палата, Антимонопольний комітет України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, здійснюють контроль у сфері публічних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України [5].

Також органом, котрий здійснює зовнішній контроль закупівель за бюджетні кошти є Державна аудиторська служба (з 2020 року – Офіс фінансового контролю). Вона моніторить цей процес і має повноваження притягати до відповідальності осіб, що здійснили порушення в цій сфері. Зокрема, впродовж 2019 року Держаудитслужба України, здійснивши моніторинг близько 9 000 закупівель, що складає 6% від їх загальної кількості в половині з них виявила порушення. Проте штрафні санкції були накладені лише щодо 43 осіб [1].

Неефективність здійснюваного контролю призводить до значних втрат бюджетних коштів. Тому важливо формувати нові підходи до здійснення контролю у сфері закупівель. При цьому, слід зауважити, що контроль публічних закупівель має виконуватися на всіх стадіях їх здійснення, починаючи з планування, продовжуючи моніторингом і безпосереднім проведенням процедур закупівлі, укладанням і виконанням договору та формуванням звітності, що підлягає інспектуванню. Загалом фінансовий контроль – це одна із основних функцій держави, що забезпечує умови нормального функціонування її фінансової системи. Новим видом, контролю, який повинна здійснювати ДАСУ (Офіс фінансового контролю), є моніторинг закупівлі, що визначено пунктом 11 ч. 1 ст. 1 Закону «Про публічні закупівлі» і відповідно – це аналіз дотримання замовником законодавства у сфері публічних закупівель на всіх стадіях закупівлі з метою запобігання порушенням законодавства у сфері публічних закупівель. Як бачимо ключовим у даному визначенні є «запобігання порушенням», тобто здійснюється поточний контроль за проведенням публічних закупівель [2; 3].

Позитивно слід оцінити розробку й затвердження Державною аудиторською службою Порядку застосування автоматичних індикаторів ризиків, Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків; Переліку автоматичних індикаторів ризиків [4]. Зазначені документи містить важливі норми, котрі становлять основу реалізації дієвої системи відбору почерговості процедур закупівлі та рішення щодо початку їх моніторингу, як цього вимагає Закон України «Про публічні закупівлі». Також впроваджено відповідний програмний продукт, що уможлиблює проведення автоматизованого розрахунку запропонованих індикаторів за встановленим алгоритмом. Індикатори ризику автоматично розраховує ризик-система, до якої введено необхідні параметри пошуку і розрахунку.

Суттєві поліпшення проведення контролю простежуються, зокрема через уведення в його практику аналітичних методів щодо оцінки ризиків при здійсненні публічних закупівель. Такий підхід підвищує рівень інформованості зацікавлених контрагентів і застерігає їх від участі у загрозованих операціях. Обрання близько 35 показників оцінки ризиків дозволяє достатньо точно спрогнозувати рівень ризиковості через застосування відповідних програмних додатків, що реалізовані у вищезазначеній системі. Однак більш швидкий експрес аналіз, на наш погляд, можна проводити лише за ключовими ризиками публічних закупівель, а саме: ризик скасування процедури закупівлі; ризик зміни ціни; ризик, що процедура закупівлі не відбудеться; ризик оскарження закупівлі; ризик дискваліфікації учасника.

Влаштування такої опції в чинній системі дасть змогу без великих затрат часу та зусиль відповідальних працівників швидко оцінювати перспективи та загрози при проведенні публічних закупівель. Така оцінка матиме ймовірнісний та більш суб'єктивний результат, однак для порівняння різних контрагентів, він також буде ефективним. В подальшому вже після обрання найбільш надійних контрагентів, можна провести щодо них поглиблений аналіз ризиків і встановити відповідну градацію учасників.

Література

1. Задворний В. Двобій Prozorro з корупцією. *Економічна правда*. 23 березня 2020 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/03/23/658092/>.
2. Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України №43 від 03.02.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>
3. Положення про Офіс фінансового контролю : Постанова Кабінету Міністрів України № 184 від 19.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2020-%D0%BF>
4. Порядок застосування автоматичних індикаторів ризиків : Наказ Державної аудиторської служби України №196 від 11.09.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1115-18>.
5. Про публічні закупівлі: Закон України № 922-VIII від 25.12.2015 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.